
Sportélet a kolozsvári tudományegyetemen (1872-1914)

Sporting life of the University in Cluj (1872-1914)

Killyéni András

killyeni@yahoo.com

Initially submitted April 20, 2011; accepted for publication May 5, 2011

Abstract:

: A kiegyezés után felvetődött a kolozsvári egyetem alapításának gondolata. Az oktatás a beiratkozott 258 diák számára 1872. november 11-én indult. 1885ben megalakult a Kolozsvári Atlétikai Club (KAC) melynek 75 egyetemi hallgató lett tagja. A diákok mellett az egyetem tanárai is oroszánrészt vállaltak az atlétikaclub életében. Később a vívás is népszerű sporttá vált az országban is és a KAC-ban is. Azonban a későbbi politikai változások a klub életét is befolyásolta.

Kulcsszavak: egyetemtörténet, Erdély, sportélet, atlétika

Keywords: university's history, Transylvania, sports life, athletics

A kolozsvári egyetem megalapítása

A kolozsvári tudományegyetem alapításának gondolata a szabadságharc idején, az unió kimondása után körvonalazódott először. Két elképzelés is megfogalmazódott akkor, az egyik szerint a kolozsvári felekezeti főgimnáziumok összevonásából alakulhatna meg az egyetem¹, a második terv szerint a katolikus főgimnáziumot emelnék egyetemi rangra. (Gaal 2002, 33) A szabadságharc bukása után az egyetemalapítás kérdését elvetették.

¹ Szabó József, az Orvos-sebészeti Tanintézet professzorának vezércikke az Erdélyi Híradó 1848. június 29. számában, melyet elsősorban az unitárius egyház ellenzett, akiknek a kolozsvári iskolájuk volt az egyedüli főgimnázium Erdélyben.

Az 1850-es években Szebenben és Nagyváradon működött jogakadémia, 1863. augusztusában a király jóváhagyta a kolozsvári jogakadémia felállítását. A hároméves Császári és Királyi Jogakadémiát 1863. december 7-én nyitották meg Kolozsváron. Olyan jeles személyiségek oktattak itt, mint Berde Áron, Haller Károly vagy Groisz Gusztáv, akik országos szinten elismert szakemberek voltak. Az oktatás a Római Katolikus Fiúgimnázium Farkas utcai épületének a második emeletén folyt. 1866-ban az oktatást négy tanévesre bővítették, hogy a végzősök bármely egyetem doktori vizsgájára jelentkezhesse. (Gaal 2002, 35)

A kiegyezés után ismét felvetődött az egyetem alapításának gondolata. Magyarországon nem működött elég felsőoktatási intézmény, szükség volt egy tudományegyetem indítására, amelyet Pozsonyban vagy Kolozsváron szerettek volna felállítani. Erdély aránylag távol esett a fővárostól, ezért báró Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter a Kolozsváron felállítandó egyetem ötletét javasolta. A miniszter 1869 őszi kolozsvári látogatásán határozott ígéretet tett a felállításra. (Makkai 1942, 3)

Eötvös a magyar felsőoktatás teljes reformját megindította: először a műszaki felsőoktatást rendezte, mely iránti igényt a gazdasági fejlődés hozta. A reformkori József-ipartanodát már a dualizmus előtt műszaki főiskolává fejlesztették, majd 1871-ben egyetemi rangra emelték. 1874-ben a zágrábi akadémia alapjára is egyetemet alapítottak. (Kovács 1987, 1410)

A kolozsvári felekezeti középiskolák, a két főiskola (Orvos-sebészi Tanintézet és Királyi Jogakadémia), illetve az 1859-ben alapított Erdélyi Múzeum Egyesület (EME) tárgyi gyűjteménye tekintélyes alapot jelentett az új egyetem számára. Emellett az 1867-ben megszűnt kormány szerv, a Főkormányzóság, épülettömbje is felszabadult. Végezetül figyelembe kellett venni, hogy az erdélyi diákok számára csak a távoli főváros jelentett továbbtanulási lehetőséget.

Báró Eötvös József 1870-ben benyújtotta törvényjavaslatát a magyar felsőoktatás átszervezésére, amelynek része volt a kolozsvári egyetem felállítása is. Betegsége és korai halála miatt a törvény elfogadása és az egyetem felállítása 1872-re maradt. A parlament többször elnapolta a törvénytervezet tárgyalását, végül Pauler Tivadar miniszter az uralkodóhoz fordult, aki, az országgyűlés utólagos jóváhagyásának reményében, 1872. május 29-én engedélyezte az egyetem megnyitását. Kiírták pályázatokat a tanári állásokra, a

kinevezésekre pedig az 1872-es választások utáni új közoktatásügyi miniszter, Trefort Ágoston tett javaslatot. Az uralkodó kinevezte a 34 rendes és 5 rendkívüli tanárt, közben az országgyűlés 1872. október 12-én szentesítette a törvényt, így 1872. október 19-én a Katolikus Líceum dísztermében megtörtént az egyetemi tanárok eskütétele. Első rektorként Berde Áront, a Jogakadémia utolsó igazgatóját választották. (Gaal 2002, 42-45)

Az oktatás a beiratkozott 258 diák számára 1872. november 11-én indult meg négy karon: jog- és államtudományi, orvosi, bölcsészet-, nyelv- és történelemtudományi, illetve a matematika és természettudományi karon. Az intézet első évtizedét a nehéz körülmények között végzett munka jellemezte. Az épületek és a tanításhoz szükséges segédanyag hiányzott, a tanárok nagy számban távoztak a budapesti egyetemek által meghirdetett állásokra.

A helyzet az 1880-as évtől kezdett rendeződni, amikor megindult az új épületek építése. Elsőként a Vegytani Intézet épülete készült el a Múzeum-kertben. 1881-től az egyetem felvette az uralkodó nevét, Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem névvel működött tovább. A diáklétszám évről-évre emelkedett, 1898-ban meghaladta az 1000-ret. Emellett a millennium, illetve az egyetem negyedévszázados fennállása alkalmából megindultak a nagyméretű építkezések is. Maixner Károly fővárosi építészt bízták meg a tervek kidolgozásával, akinek munkáját betegsége miatt Alpár Ignác folytatta. Az 1893-ban megkezdett munkálatokat 1902-re fejezték be, az ünnepélyes átadásra 1902. október 13-án, a Mátyás-szobor felavatása után került sor Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter jelenlétében. 1906-1907-ben elkészült az új egyetemi könyvtár, 1899-től pedig felépültek az egyetemi klinikák: a sebészet, belgyógyászat-szülész-nőgyógyászat, szemészet, belgyógyászat, majd a heveny fertőző betegek épülete. Új épületbe költözhetett az Állattani és Összehasonlító Bonctani Intézet, illetve új telket vásároltak egy nagyobb botanikus kert létesítésére. (Makkai 1942, 8-14)

Az első világháború végéig az egyetem kezdeti 42 tanszéke 61-re emelkedett, a 47 tanév alatt 150 rendes és rendkívüli tanár oktatott. A diáklétszám csúcsát az 1911/12-es tanévi 2410 fő jelentette.

Az első világháború után 1919. május 9-én a Román Kormányzótanács felszólította a rektort, az egyetem oktatói tegyenek hűségesküt I. Ferdinánd román királynak és a kormányzótanácsnak. Az eskütétel megtagadása nyomán az új román vezetés katonai

segítséggel lefoglalta az épületet, majd a magyar oktatókat elbocsátották. Az egyetem, mint intézmény, Budapestre költözött, majd 1921-től Szegeden működött tovább.

Az egyetemi sportélet kibontakozása

A kolozsvári egyetem működésének első 10 évében az intézmény diákjai a városi Torna és Vívó Egyletben sportolhattak, a két intézmény közötti szerződés értelmében. A szűk lehetőségek miatt csak vívni és tornászni lehetett. Gondot jelentett, hogy a sportegylet nem tudta biztosítani az 1875 után nagy népszerűségnek örvendő atlétikai próbák gyakorlását.

1884 őszén az egyetemi ifjúság sürgette egy atlétikai Klub megalapítását. A KAC 1885-ös megalakulása után az ifjúság szép számban csatlakozott az új egyesülethez: megalapításakor 75 egyetemi hallgató lépett be a klubba.

A 1885-1891 között versenyző atléták legnagyobb része egyetemi hallgató volt. Borbély György tanári pályára készült, mikor elnyerte a KAC bajnoki címét. Kolosváry János, Donogány Zakariás és Grósz Viktor orvostanhallgatók, Göllner Béla és Velits Zoltán pedig joghallgató volt, mikor versenyek során győztek.

A diákok mellett az egyetem tanárai is oroszlánrészt vállaltak az atlétikaclub életében. Kiss Mór, a római jog magántanára, igazgatói választmányi tag, Kanitz Ágost, a növénytan tanára, pártfogó tag, Concha Győző, a politika tanára, és Groisz Gusztáv, a büntetőjog tanára, a fegyelmi bizottsági tagja volt. Farkas Gyula mennyiségtani fizika tanár és Rózsahegy Aladár közegészségtan tanár az egyesület rendes tagja voltak, Hegedűs István klasszika-filológia tanár pedig választmányi-, majd pártfogó tagként működött.

A sportmozgalom iránt elkötelezett egyetemi tanár közül kiemelkedett Felméri Lajos, Kolozsvár első pedagógia professzora. Felméri 1879-ben állami megbízásból angliai tanulmányúton vett részt, ennek során az angol közoktatási rendszert vizsgálta. Hazatérve tapasztalatait *Az iskolázás jelene Angolországban* című kétkötetes munkájában foglalta össze, e kiváló alkotásáért Felméri akadémiai kitüntetésben is részesült.

Felméri könyvében és cikkeiben egyaránt hangsúlyozta az iskolai és egyetemi sportélet fontosságát. Az angliai útja során tanulmányozott iskolákban és egyetemeken észleltekkal példázott, hangsúlyozva, hogy a sport és a játék növelik a teherbíró-képességet, a könnyebb adaptációt teszik lehetővé. Az angolok a férfias időtöltést és játékot századok óta szükségesnek tartották. *Tapasztalásból tanulták meg, hogy a kereskedőseged, ki naponta néhány órát testgyakorlatokra szentel, kétszerte több munkát végez és sokszorta több erkölcsi*

erőt bír kifejezni, s hogy az a tanuló, ki a nappalnak csak egy részét tölti a könyvek mellett s más részét üdítő játékokra használja, sokkal gyorsabban halad, mint aki egész nap a könyvek mellett penészedik. Kiszámították, hogy az atlétikai gyakorlatok által előhozott erő megfelel a nemzet egyhatoda által produkált munkának. (Felméri 1881, 124)

Többször hangoztatta, hogy az atlétikai egyesület otthona kell legyen az egyetemistáknak. *És ma hol találjuk az erkölcsi nevelés palesztráját? Azokban a szerény egyletekben, melyeket atlétikai kluboknak nevezünk. Rájuk annál nagyobb szüksége van ifjúságunknak, minél inkább tapasztaljuk azt, hogy kis nemzet létünkre csak úgy számíthatunk fennmaradásra, ha ifjúságunk szert tesz azokra a férfias jellemvonásokra, melyek nélkül sem a művelt nemzetek nagy versenyében, sem a hazában élő nemzetiségek közepette diadalra nem juthat.* (Kuszkó 1888, 32-33)

Kuszkó István, a KAC főtitkára, egyik cikkében szintén az egyetemi testnevelés fontosságára hívta fel a figyelmet. Hangsúlyozta, hogy az egyetemnek és az államnak közösen kell támogatnia az egyetemi sportéletet annak érdekében, hogy az egyetemi diplomát szerző ifjak életviteléből ne hiányozzon a sport. A cél a testi erősség, az erkölcsi tisztaság, a testrongáló időtöltések és a fölösleges párbajok kizárása. (Szikora 2007, 20)

A KAC-ban rövid ideig az egyetemi ifjúság számára sportolási lehetőséget biztosított, sajnos az egyesület aktivitása 1891-től megszűnt. Szükség volt az egyetemi sport újraszervezésére, a kolozsvári sajtó pedig 1895-ben örömmel számolt be arról, hogy a Közoktatásügyi Minisztérium megbízásából Oheroly János budapesti tornatanár és országos testnevelési főfelügyelő Kolozsvárra utazott, hogy javaslatot tegyen a Ferenc József Tudományegyetem sporttevékenységeinek megszervezésére.² Ajánlására 1896-ban az egyetem versenyvizsgát írt ki a tornatanári és vívómesteri állásért, amelyet Vermes Lajos megnyert és március 4-én elkezdte a tanítást Kolozsváron.

Vermes számára az egyetem vezetősége az igényeknek megfelelően kialakított egy torna- és vívótermet. Emellett egy állandó torna-vívóbizottságot nevezett ki, amelynek tagjait az egyetem négy karának tanárai közül választották. Az első bizottság elnöke dr. Lindner Gusztáv, a tagok pedig Fabinyi Rudolf, Meltzl Hugó, Szabó Dénes és Udránszky László voltak. (Siklóssy 1929, 216) Az egyetem felkarolta a testnevelés és vívás oktatását, amikor 1902-ben elkészült Meixner Károly és Alpár Ignác tervei alapján – Reményik Károly építész kivitelezésében – az egyetem új épülete. Itt helyet kapott a modern tornázó- és vívóintézet is.

² Ellenzék, 1895. július 18.

1896-tól az olasz vívás népszerűbb lett Magyarországon-szerte a magyar vívásnál. Az igény az olasz vívás iránt megnőtt az egyetemi ifjúság körében is, ezért Vermes Lajos 1898-tól több alkalommal szervezett Kolozsváron vívóakadémiát, melyek keretében meghívott egy-egy jeles vívómestert oktatni. A versenyeken kiemelkedett Garzó Béla későbbi kecskeméti tornatanár, Bagaméri József, aki az 1900-as évek egyik kolozsvári vívómestereként a Kereskedelmi Akadémiában is tanította a vívást, valamint a Sárpy-testvérek, akik később szép eredményeket értek el a magyar egyetemi vívóversenyeken.

Vermes mellett szól, hogy felismerte a hanyatló kolozsvári sportéletet, amely nem volt megfelelő az egyetemi atlétikai élet meghonosodására, és szorgalmazta, hogy Kolozsváron is alakuljon egy egyetemi sportklub, a BEAC (Budapesti Egyetemi Atlétikai Club) mintájára. Ennek érdekében 1901. májusában egy főiskolai atlétikai versenyt rendezett Kolozsváron, amelyről feljegyezték, hogy *május végén a Kolozsvári Egyetemi Torna- és Vívóintézete (vigyázat! elnöke Vermes Lajos!) főiskolai versenyt rendezett, melynek mind a hat atlétikai számát, ellenfél híján a BEAC könnyen nyerte meg. A versenyt egészen Vermes mentalitásának megfelelően, szabadkai stílusban rendezték, az atletika modern fejlődésének teljes figyelmen kívül hagyásával. A súlydobáshoz 8½ kilós golyót használtak, az ugrások deszkáról történtek, a távolugró pályának mindössze 17 méter nekifutója volt stb. Nem csoda, hogy vermesi rekord is született ezen a versenyen: Gajzágó, aki hosszú idő után újból feltűnt a salakon mint a BEAC tagja, 182½ cm-es ugrásával nyerte a magasugrást.* (Zuber 1935, 530)

Vermes túlzásainak és pontatlanságának köszönhetően az általa rendezett versenyek kiválóbb eredményeit „vermesi rekordok”-nak tekintették, és kételkedtek hitelességükben. Ennek ellenére Vermes a kolozsvári egyetemi atlétika megteremtője lett, hiszen 1902-ben megalakult a Kolozsvári Egyetemi Atlétikai Club (KEAC), amely Magyarország harmadik egyetemi sportklubja volt. (Zuber 1935, 543) Első elnöke gróf Török Sándor volt.

Vermes Lajos 1904-ben távozott Kolozsvárról, mert hitelét veszítette, mint testnevelő és mint sportvezető egyaránt. Ekkorra már vívóakadémiái hagyományt teremtettek, a KEAC-ban már vívó szakosztály alakult, amely hamarosan országos szinten ismert lett vívói révén. A Vermes által megkezdett munkát dr. Gerentsér László folytatta. Gerentsér – aki mellel kiváló atléta volt – 1903-ban jött a kolozsvári egyetemre, ahol az KEAC művezetője és vívómestere, 1904-től pedig a modern sportok és a vívás oktatója lett. Ő folytatta a vívóakadémiák hagyományát, az első rendezvényen (1903-ban) még Vermes is részt vett. A

fiatal kolozsvári vívók közül a szakértők felfigyeltek Repeczky Lászlóra, Sárpy Istvánra, Gabányi Imrére, valamint Posta Sándorra.

Gróf Török Sándort Papp Jenő, majd dr. Szabó Dénes, az egyetem szülészet és nőgyógyászat tanára követte a KEAC elnöki tisztségében. Szabó a kolozsvári egyetem kiemelkedő egyénisége volt. 1879-ben avatták orvosdoktorrá Budapesten. Tanulmányai kiegészítése céljából 1880-ban ösztöndíjjal külföldre utazott (Bécs, Drezda, Berlin, Edinburgh, London). 1892-től a kolozsvári egyetemen a szülészet és nőgyógyászat tanára, az 1905/06-os tanévben pedig az egyetem rektora volt. (Killyéni 2006, 103) Irányítása alatt nőtte ki igazán magát az egyesület atlétika, vívás, labdarúgás és vízilabda terén egyaránt.

A KEAC sportolói közül kiemelkedett Posta Sándor. Posta Kolozsvárra érkezése után hamar meghatározó tagja lett a KEAC vívó csapatának, eredményei egyre jobbak lettek. 1911-ben a KEAC vívócsapat élére új edző, Tornanoczy Gusztáv vívómester érkezett, aki a vívókkal a legszebb eredményeket érte el, többek között a kolozsvári egyesület legyőzte a Műegyetemi Atlétikai Futball Egyesület (MAFC) csapatát is. Posta a KEAC legjobb vívója volt. 1912-ben orvosi oklevelet szerzett a kolozsvári egyetemen, majd tanársegédként Kolozsváron dolgozott az első világháború kitöréséig. (Killyéni 2009, 34-35) A háborúban a honvédségben szolgált, megsebesült, majd a világháború vége után Budapesten telepedett le. Szorgosan vívott tovább, majd 1924-ben a párizsi olimpián három érmet szerzett: a kard csapattal ezüstöt, a tőr csapattal bronzot, kard egyéniben pedig aranyat szerzett. Dr. Mező Ferenc feljegyezte, hogy Kolozsvár olimpiai bajnokot nevelt, Posta távozása pedig nagy csapás volt a kolozsvári vívás számára. (Mező 1929, 537-538)

Kiváló eredményeket értek el a KEAC atlétái, elsősorban Somodi István révén. Somodi hozta meg az egyület számára a nemzetközi hírnevet, kiváló magas- és távolugró volt, aki 1906-ban részt vett a jubileumi olimpiai játékokon, Athénban, nemzetközi sikerét viszont 1908-ban érte el a londoni olimpiai játékokon, ahol a magasugrásban ezüstérmet nyert. Sikerére felfigyelt a nemzetközi atlétika, Kolozsvár és a KEAC ismert lett világszerte. 1908 és 1911 között uralta a magyar magasugrás próbáját, országos bajnok és csúcstartó, rangos nemzetközi versenyek győztese volt. Olimpiai sikerének köszönhetően a kolozsvári tanács eldöntötte, hogy új, Európa-színvonalú sporttelepet építtet. A modern sportpályát 1911-ben avatták fel a Sétatér végén.

Somodi István mellett remek atléták sora nőtt fel a KEAC-ban, amelyet az első világháború kitörése előtt egy fiatal, tehetséges csapatként ismertek országszerte. Szegedy

Géza a KEAC-ban kezdett sportolni, majd a Budapesti Egyetemi Atlétikai Club magasugrójaként 1906-ban magyar bajnok lett és részt vett az athéni jubileumi olimpián. Az olimpia után visszatért a KEAC-ba, számos versenyen győzött. Szép eredményeket ért el magasugrásban dr. Somodi András, István öccse is, akit műkorcsolya sikeriért ismertek elsősorban. Finta Dezső és Zonda László a felnőtt és a junior versenyekben egyaránt megállta a helyét, de Székács János, Voith József, Jakob József, Farkas György, Korkán Aurel, Hertzog Ottó, Tamássy Béla, Sütő Imre, Schnell József, Kiss Ernő, Kacsó Károly vagy Nagy Tibor is ígéretes karrier előtt állott. (Zuber 1914, 110-111)

Az első világháború után Somod István a kolozsvári magyar atlétikai élet további országos bajnokok sorát nevelte, egyesülete pedig többször elnyerte Románia legjobb atlétika-clubja címet.

Somodi István, a KEAC olimpiai érmese

Somodi István 1885 augusztus 22-én született Kolozsváron. Már gyermekkorában kapcsolatba került a sporttal, a Református Kollégiumba került először kapcsolatba az atlétikával és a korcsolyával, amely később meghatározta sportolói pályafutását. Korán felfigyeltek rá, s mint a kollégiumi sportkör tagja, minden nyáron részt vett az évzáró tornaünnepélyeken, ahol nem egyszer győzött. A téli hónapokban pedig, amikor a kollégium diáksága az iskola nagyudvarán kialakított korcsolyapályán kedvére korcsolyázhatott, ebben élen járt.

A fiatal sportoló pályafutását meghatározta Varga Sándor, aki 1901 ősztől a Református Kollégium tornatanítója lett. Keze alatt az ifjú István gyorsan fejlődött, és mind távolugrásban, mind magasugrásban és futásban az eredményei egyre jobbak lettek. 1903 tavaszán az érettségire készülő István részt vett a debreceni kerületi tornaversenyen, ahol távolugrásban aranyérmet nyert. Nem sokkal később, június 13-án, Varga Sándor tornatanár megrendezte a kolozsvári református diákok testgyakorló körének tornaünnepélyét. Ez volt az a verseny, ahol felfigyeltek rá: megnyerte a síkfutást, a távolugrást 602 cm-es eredménnyel, valamint a magasugrást 172 cm-es ugrással. Somodi 1903 nyarán sikeres érettségi vizsgát tett, majd ősztől a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem jogi karán folytatta tanulmányait. Mint egyetemista tagja lett az újonnan megalakult Kolozsvári Egyetemi Atlétikai Clubnak (KEAC), majd hamarosan az egyesület ifjúsági titkárának is megválasztották. 1903. szeptember 27.-én, Debrecenben, a helyi Torna Egylet által rendezett versenyen lépett először

pályára. A versenyt a Magyarországi Tornaegyletek Országos Szövetsége szabályai szerint rendezték, amely kimondta, hogy az atlétika számokban csak azok indulhatnak, akik a verseny elején rendezett felvonuláson és szabadgyakorlatokon is részt vettek. Ennek a szabálynak a megsértése miatt kizárták a versenyből Mező Bélát, magyar távolugró bajnokot, s felmerült a gyanú, hogy Somodi sem vett részt a felvonuláson. Miután megnyerte a magasugrás számot, a rendezők őt is ki akarták zárni a versenyből, ám néhány debreceni atléta kijelentette, hogy Somodi az ő soraikban vonult fel, s így a fiatal kolozsvári atléta megőrizte az első országos versenyén elnyert első helyezését. (Zuber 1935, 648-649)

Elsősorban Somodi István remek teljesítményének eredményeként, az 1903-as esztendő végén ismét fellendült a kolozsvári atlétikai élet. Ez a fellendülés tovább tartott az 1904-es évben is, amikor már a KEAC a vidék klubjai között a harmadik helyen állt az elért győzelmek számában. A Sport-Világ beszámolt az 1904. augusztus 20-án Besztercebányán zajlott atlétikai viadalról. Somodi 632 cm-es ugrással megnyerte a távolugrást, amelyre a sportszakértők megjegyezték, hogy *meglepetést keltett egy kolozsvári atlétának, Somodynak a távolugrásban elért kitűnő eredménye. Versenyen kívül a 660 m is megugrotta.*³

A kolozsvári sportélet fellendülését ismét megtörték a belviszályok. Az atlétikai egyesületen belüli ellentétek miatt – a Vermes Lajos egyetemi tornatanár köré tömörülők revolverrel próbálták a klub választmányát szétzavarni – a legjobb atléták, a két Somodi testvér, Szegedy Géza, Veres Lajos kiléptek a klubból. A fiatal kolozsvári atléta 1904 őszétől már a Budapesti Egyetemi Atlétikai Club színeiben versenyzett.

Nagy előrelépést jelentett Somodi számára a BEAC-ba való átiratkozás, hiszen így országszerte ismert edzők foglalkoztak vele, míg ezidőben Kolozsváron szakkönyvekből készültek a sportolók. Ebben az évben Somodi elnyerte országos hírnevét: már az idény első nagyszabású versenyén, 1905. május 28-án, a BEAC tavaszi viadalán, tagja volt egyesülete magasugró csapatának, mely megnyerte a magasugró csapatversenyt, és Gönczy Lajos, valamint Dáner Béla mögött harmadik helyen végzett az egyéni magasugró versenyen. (Killyéni 2008, 22-23)

Remek távolugró eredményei ellenére Somodi egyre gyakrabban versenyzett magasugrásban, ennek oka pedig a Gönczy Lajossal kötött szoros barátság volt. Az „öregedő” Gönczytől tanulni tudott a fiatal kolozsvári sportoló. Gönczy az 1900-as olimpián harmadik,

³ Sport-Világ, 1904. aug. 28.

az 1904-esen pedig negyedik volt. Legjobb eredménye az 1906-os athéni interim olimpián elért második helye volt. (Aján 2005, 49)

1906-ban Somodi visszatért a KEAC-ba, de az athéni interim olimpián még BEAC versenyzőként képviselte Magyarországot. Bár magasugrásban csak 165 cm-t ugrott a selejtezőkben, és ezzel nem szerepelhetett a döntőben, távolugrásban a döntőben 8. lett 645 cm-es ugrásával, míg a helyből távolugrás versenyében az előkelő 6. helyen végzett 288 cm-es ugrásával.

Az 1907-es évtől elsősorban a magasugrásra összpontosított, igaz, ebben az évben kevesebbet versenyzett, mert a KEAC bojkottálta a Magyar Atlétikai Szövetség versenyeit. Ennek ellenére kiemelkedő eredményei voltak: győzött a Budapesti Torna Club tavaszi versenyén 177½ cm-es ugrásával, amelyről feljegyezték, hogy *Somodi a 177½ -t javítás nélkül, könnyedén és oly biztonsággal vette, hogy a jelenlevők már-már azt hitték, hogy rekordjavítás lesz és ilyenforma kiáltásokkal buzdították a kolozsváriak kiváló versenyzőjét. Miután a lécet 180 cm-re helyezték, Somodi kísérletet tett és második ugrásánál lefelé estében a fejével érintette a lécet.*⁴ Ami késik nem múlik - a MOTESZ szeptember 29-i versenyén Somodi 183 cm-re javította Gönczy 182 cm-es országos magasugró rekordját. Az 1908-as évet a londoni olimpia határozta meg. A versenyre való felkészülés jól sikerült, hiszen az olimpia előtti bajnoki viadalon ismét országos rekordot ugrott – 184 cm-t.

Az 1908-as olimpián a magasugrás próbáját 1908. július 21-én rendezték az olimpiai stadionban, délelőtt zajlott a selejtező, délután pedig a döntő a legjobb nyolc eredményt elérő sportolóval. A verseny érdekessége az volt, hogy a délelőtti selejtező során két versenyző, a francia Georges André, valamint az ír Con Leahy egyaránt 188 cm-t értek el, viszont a délutáni döntőben ezt az eredményt nem tudták megismételni, a délutáni döntőben viszont Somodinak sikerült 188 cm-t ugrani. Mivel ekkor még nem létezett a többszöri kísérlet szabálya, valamint a két forduló eredményeit összesítették, így a három sportolót egyaránt ezüstéremmel jutalmazták. A versenyt az amerikai Porter nyerte 190½ cm-es ugrásával.⁵

A londoni verseny után dr. Somodi folytatatta remek versenyeinek sorozatát annak ellenére, hogy keveset versenyzett. Mivel az Atlétikai Szövetség szabályai szerint országos rekordnak csak az az eredmény számított, melyet az ország területén értek el, ezért az 1909. évi BEAC évváró viadalán elért 186 cm-es ugrása lett az új magyar csúcs. Eredményeit látva

⁴ Sport-Világ, 1907. júl. 16.

⁵ Sport-Világ, 1908. augusztus 2.

a szakértők sejtették, hogy már csak idő kérdése volt, hogy a kolozsvári versenyző megismételje londoni eredményét. Ez meg is történt 1910-ben, amikor Somodinak sikerült 188 cm-t ugrania a BEAC évváró viadalán.

Az 1911-es szezonban Somodi ismét sikeresen versenyzett. A nyár legfontosabb versenye Drezdában zajlott, ahol a nemzetközi egészségügyi kiállítás alkalmából egy nagyszerű nemzetközi atlétika versenyt rendeztek, a házigazda német atléták mellett részt vettek amerikai, angol, svéd és magyar versenyzők is. A magyar küldöttség szempontjából a verseny pompásan sikerült, a résztvevő 10 magyar versenyző közül haton győztek versenyszámaikban. Valóban, a magyar küldöttség számára a magasugrás versenye jelentette a versenyek koronáját, hiszen a viadal előtt a szervezők bejelentették, hogy a Somodi, a magyar rekorder versenyezni fog Pasemann, a német rekorder ellen. A verseny előtt viszont a németek büszkesége bejelentette, hogy távol marad és nem versenyez személyes okok miatt. Somodi ennek ellenére fényesen versenyzett, 187 cm-es ugrásával nyerte a versenyt, eredményét elemezve azt mondták róla, hogy *ezzel a kiváló eredménnyel a starttól távol maradt Pasemannt is leverte volna.*⁶ Pasemann távolmaradása találgatásokra adott okot, feltételezték, hogy nem mert kiállni a remek formában ugró Somodi ellen.

Dr. Somodi kiemelkedő eredményeit az egész Kolozsvár ünneplte. A városi tanács határozatát, mely szerint az új sporttelepet a Sétatér mögött, a fásberek és a Lövölde helyén építik fel, 1911-től lehetett előkészíteni, hiszen ekkor járt le a szerződés a városi kincstár és a tűzifa kitermelők között erre a területre. A sporttelep tervét Kovács Gyula városi mérnök készítette el a Ferencváros Torna Club pályájának mintájára, a munkálatok is az ő irányítása és felügyelete mellett zajlottak. (Killyéni 2010, 54)

1911. szeptemberére elkészült a sportlétesítmény. Kovács Gyula figyelembe vette a labdarúgók észrevételét, hogy a pályát ne kelet-nyugat irányba tegye, mert így délutánokon az egyik csapat mindig a nappal szemben játszott volna (elsősorban Koncz Rudolf korabeli labdarúgó beszélgetett sokat a tervező mérnökkel és osztotta meg addigi tapasztalatait a labdarúgó pályákkal kapcsolatban). Az új pálya így észak-dél fekvésű lett, a nyugati oldalra került a fatribün, a keleti oldalon pedig az állóhelyek. A tribün 1500 férőhelyes volt, alatta meleg-hideg vizes zuhanyú fürdő, illetve minden kolozsvári egyesületnek saját öltözője volt.

⁶ Pesti Napló, 1911. júl. 22.

A pálya mögött hat tenispályát alakítottak ki, a tribün mögött pedig egy kis lakóházat építettek a sporttelep felügyelőjének részére.⁷

A pálya felépítését és felavatását a budapesti sportvezetés, valamint a sportsajtó is üdvözölte. *Mert tudnunk kell, hogy Kolozsvár ma is gócpontja, szellemi vezetője Erdélynek. Ami ott bevett divat, az csakhamar divattá lesz a sok kicsi erdélyi városkában is. Amit ott a fiatalok megszoknak, megszeretnek, az elvándorol Erdélyország minden zege-zugába. Amit most Kolozsvár művel, az arányaiban olyan hatalmas nemzetmentő munka, amilyent eddig Nagy-Magyarországon egy város sem produkált. A Nemzeti Sport az ünnepük alkalmával velük örvendezik. Kolozsvár dicsősége nekünk is dicsőségünk! Szeretettel köszöntjük a magyar sportok első hajlékát Erdélyben és a megalkotóit testvéri gyöngédséggel dicséjük.*⁸

A pálya felavatását 1911. szeptember 16-17-én rendezték – az ünnepélyes megnyitó után országos atlétika-versenyt, majd labdarúgó-mérkőzést rendeztek. A város előjárói mellett az eseményen részt vett a honvédelmi-, valamint a közoktatási miniszter képviselője, illetve Magyarország legjobb atlétái 21 sportegyesületből. Itt volt Bodor, Jankovich, Horner, Mudin, Déván, és természetesen a kolozsvári kedvencek, Somodi István és András. Sajnos a megnyitót beárnyékolta a rossz idő, a kiemelkedő eredmények elmaradtak, a hangulat viszont fantasztikus volt. *Szegény kolozsváriaknak igazán nem volt szerencsájük nagyarányúra tervezett pályamegnyitó versenyükkel. Minden feltétel meg volt hozzá, hogy nagy sikerű legyen: a város által fejedelmi bőkezűséggel létesített pálya, a nagyszámú kiváló versenyző, lelkes hangulat, de Jupiter Pluvius megnyitá az ég csatornáit és egész délután zuhogott a sűrű, hideg, őszi eső, tönkretéve az óriási fáradtsággal és körültekintéssel létrehozott versenyt.*⁹

A város nevében Fekete-Nagy Béla polgármester átadta a sporttelepet a KAC elnökének, báró Jósika Samunak, ezután pedig elkezdődtek a pályaavató versenyek. Az atlétika versenyek után labdarúgó mérkőzés zárta a versenyeket, a Budapesti-Csepeli Atlétikai Club csapata 4-1 arányban legyőzte Kolozsvár válogatottját. (Killyéni 2008, 43-44)

Somodinak egyre komolyabb ellenfelekkel kellett versenyeznie. Ezek között a legjelentősebb báró Wardener Iván volt, aki 190 cm-re javította idő közben a magasugrás rekordját. Óriási érdeklődés előzte meg a MAC 1911-es évváró viadalát, ahol a két nagy

⁷ Koncz Rudolf önéletrajza (kézirat), az Apáczai Társaság sporthagyatékában őrzik

⁸ Nemzeti Sport, 1911. szeptember 3.

⁹ Nemzeti Sport, 1911. szeptember 24.

esélyes indult. Bár Somodi részvétele betegség miatt utolsó pillanatig kétséges volt, utolsó pillanatban mégis úgy döntött, hogy egészsége erősödött annyira, hogy a versenyen részt vegyen. A verseny a kolozsvári atléta számára fényesre sikerült, hiszen 186 cm-es ugrásával legyőzte ellenfelét, aki csak 181 cm-ig jutott.

Az 1912-es év a stockholmi olimpia jegyében zajlott. Mivel Somodi már a verseny előtt egyre kevesebbet versenyzett, emellett ügyvédi vizsgára készült, kihagyta az 1912-es olimpiát, fontos szerepe volt viszont a KEAC-ban, illetve annak atlétika szakosztályában. Hosszabb időn keresztül a KEAC főtitkára volt, öccsével, Andrással együtt oroszlánrészt vállaltak minden KEAC rendezvény szervezésében.¹⁰

Az első világháború megtörte a kolozsvári sportélet fejlődését. Ezeket az eseményeket Mező Ferenc foglalta össze: *az 1911. évben pompás sporttelepet kap a klub, megvan rá minden lehetőség, hogy a fővárosi egyesületek mellé fejlődjék, ám jön a háború vérzivatarra, végigsöpör a sporttereken is, Erdély ifjúsága is leteszi a sporteszközöket és fegyvert ragad kezébe, hogy a mindenfelől megtámadt hazájának védelmére keljen.* (Mező 1929, 536) Somodi István számára az első világháború – melyet mint katona végigharcolt – végképp lezárta kiemelkedő sportolói karrierjét.

A román hatóságok az egyetem átvétele után megszüntették a Kolozsvári Egyetemi Atlétikai Clubot, helyette a román egyetemisták megalakították az Univestitatea (Egyetem) sportegyesületet. A magyar egyetemisták a dr. Somodi által vezetett Kolozsvári Atlétikai Clubban tömörültek, az egyesület sportolói pedig számos sikert értek el a két világháború közötti időszakban. A második világháború után a kommunista vezetés felszámolta a magyar sportegyesületeket.

Irodalomjegyzék

AJÁN T.: *Magyarok az olimpiai játékokon 1896-2004 Athéntől Athénig.* Budapest, Magyar Olimpiai Bizottság, 2005.

GAAL Gy.: *Egyetem a Farkas utcában. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem előzményei, korszakai és vonzatai.* Kolozsvár, EMT, 2002.

FELMÉRI L.: *Az iskolázás jelene Angolországban.* II. kötet. Budapest, Egyetemi Nyomda, 1881.

¹⁰ Ellenzék, 1912. okt. 10

KILLYÉNI A.: *A kolozsvári sportélet életrajzi gyűjteménye (1818-1918)*. Kolozsvár, Ábel Kiadó, 2006.

KILLYÉNI A.: *Az ő neve csillag a magyar sport egén. Dr. Somodi István emlékalbuma*. Kolozsvár, Apáczai Csere János Baráti Társaság, 2010.

KILLYÉNI A. (szerk.): *A kolozsvári vívás képes története (1818-1976)*. Kolozsvár, Apáczai Csere János Baráti Társaság, 2009.

KILLYÉNI A.: *Elfelejtett örökségünk. Kolozsvár sportlétesítményei az első világháború előtt*. Kolozsvár, a szerző magánkiadása, 2010.

KOVÁCS E. (főszerk.): *Magyarország története 1848-1890*. II. kötet. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1987.

KUSZKÓ I (szerk.): *A Kolozsvári Athletikai Club II. Évkönyve*. Kolozsvár, Közművelődés Irod. Int. Könyv- és Köznyomda, 1888.

MAKKAI L.: *A kolozsvári M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem története 1872-1919*. Budapest, Athenaeum, 1942.

MEZŐ F.: *Erdély sportélete*. in: Testnevelés, 1929.

SIKLÓSSY L.: *A magyar sport ezer éve*, III. kötet. Budapest, Országos Testnevelési Tanács, 1929.

SZIKORA K.: *A hazai egyetemi-főiskolai sport előzményei és fejlődése az 1950-es évek derekáig*. In: FÖLDESINÉ SZABÓ Gy., KRASOVEC F. (szerk.): *100 év az egyetemi-főiskolai sport szolgálatában*. Budapest, Magyar Egyetemi-Főiskolai Sportszövetség, 2007.

ZUBER F.: *A Magyar Atlétikai Szövetség 1914. évi Évkönyve*. Budapest, Rózsavölgyi és Társa Könyvkiadóhivatala, 1914.

ZUBER F.: *Az atlétika története Magyarországon*. in: Testnevelés, 1935.